

Motion till riksdagen 2021/22:4216

av **Camilla Hansén (MP)**

Schyst internationell handel

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en grön och rättvis handelspolitik och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera WTO:s tvistlösningsorgan och göra most favoured nation-reglerna mer flexibla för att möjliggöra en större flexibilitet i utvecklingssamarbete och riktade stöd och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att framtida förhandlingar om handelsavtal ska vara mer transparenta, att regeringsrepresentanter och frivilligorganisationer ska vara huvudsakliga förhandlare samt multinationella storföretags inflytande i förhandlingarna ska minska, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

En grön och rättvis handelspolitik

Internationell handel är en viktig komponent i den globala ekonomin och på den globala politiska arenan. Idag ser vi i en rad exempel hur den globala handeln bidrar till att öka orättvisor, öka fattigdom och öka miljöförstöring både lokalt och globalt. Det är alldeles uppenbart att de regelverk och kontrollmekanismer som idag finns på plats inte räcker för att motverka den globala handelns negativa effekter på människa och miljö.

Det globala handelssystemet behöver reformeras. Internationell handel ska utjämna inkomstskillnader, distribuera resurser rättvist och minska fattigdom. Internationella

handelsavtal ska ge ökad effekt av sociala och miljömässiga hänsyn och standarder i den globala produktionen. Den globala handeln ska bli grönare, mer demokratisk och mer kooperativ.

Mer jämlik fördelning av globala resurser

Det främsta målet för Sveriges och EU:s handelspolicyer ska vara att forma ett internationellt handelssystem och handelsinstitutioner som distribuerar globala resurser och inkomster på ett jämlikt sätt och som främjar grön, hållbar ekonomisk tillväxt i hela världen. För att det här ska kunna uppnås måste våra handelspolicyer utformas på gröna, demokratiska och kooperativa sätt. För att nå detta behöver WTO:s tvistlösningsorgan reformeras och göra reglerna för "most-favoured-nation" behöver bli mer flexibla för att möjliggöra en större flexibilitet utvecklingsamarbete och riktade stöd. Framtida förhandlingar om handelsavtal behöver bli mer transparenta, regeringsrepresentanter och frivilligorganisationer behöver vara huvudsakliga förhandlare och multinationella storföretags inflytande i förhandlingarna behöver minska.

Stärka makten för utvecklingsländer i handelsavtal

Det nuvarande globala handelssystemet utgörs av WTO:s (World Trade Organizations) regelverk och många bi- och multilaterala handelsavtal, och är i nuläget orättvist och odemokratiskt utformat samt exkluderande gentemot länder i det utvecklingsländer. Post-koloniala beroendeställningar är högst närvarande även idag. Ett exempel är det faktum att lokala företag inom industrisektorn i utvecklingsländer inte har möjlighet att konkurrera med stora multinationella företag upprätthålls en traditionell arbetsfördelning som bygger på post-koloniala ojämlika maktförhållanden.

Ur ett grönt perspektiv är WTO:s institutioner och verktyg odemokratiska och exkluderande redan i sin utformning. Tvistlösningsmekanismen tillåter organisationens medlemmar att stämma andra medlemmar när deras lagar om konsument-, hälso- eller miljöskydd begränsar konkurrens, vilket bryter mot WTO:s regelverk. Denna mekanism är högst odemokratisk, och utnyttjas sällan av utvecklingsländer då processen är dyr och juridisk expertis sällan finns att tillgå. "Most-favoured-nation"-reglerna, som reglerar frihandel mellan alla WTO:s medlemmar, förbjuder direkt stöd till alla förutom de allra minst utvecklade medlemsländerna.

Detta gör att WTO lyckas reglera frihandeln mellan rika länder på ett effektivt sätt, men misslyckas med att tillhandahålla instrument för att effektivt stödja

utvecklingsländer. Frihandel - i meningen handel med avsaknad av hinder, som alla medlemmar i världsekonomin kan dra nytta av - är något vi gröna ser positivt på, och något vi anser bör främjas och eftersträvas. Protektionistiskt beteende bör motverkas - enstaka undantag bör dock beviljas för att införa tariffier och kvoter som syftar till att skydda känsliga, samhällsviktiga sektorer i utvecklingsländer, om hela samhället vinner på det.

Frihandelsavtal tenderar att, på ett asymmetriskt sätt, huvudsakligen ta hänsyn till rika länder och storföretag då dessa förhandlingsaktörer allt som oftast har stort inflytande i själva förhandlingarna. Många avtal underminerar sociala och miljöstandarder i ett "race to the bottom". De regler som tenderar att fastställas i dessa avtal manifesterar de asymmetriska handelsrelationer som föreligger - ett exempel är investeringsavtal som understödjer råvaruexploatering i utvecklingsländer. I avtal som sluts hamnar ofta utvecklingsländer i positioner där de blir utan del i de allra mest gynnsamma överenskommelserna.

Så kallade "standstill-klausuler", som inkluderas i många handelsavtal, låser den ekonomiska situationen och omöjliggör det för stater att återförstatliga relevanta samhällstjänster. Vi anser att en går miste om stor och viktig demokratisk kapacitet när regeringar inte självmant kan ta beslut om hur viktiga grundläggande samhällstjänster, såsom sjukvård och utbildning, ska tillhandahållas.

WTO - en hållbar, kooperativ och rättvis institution?

För att WTO ska kunna bli en inkluderande, demokratisk och kooperativ organisation behövs en reform av hela institutionen. Bi- och multilaterala handelsavtal behöver inkorporeras i WTO och omfattas av organisationens ramar och regler. Då nära handelsrelationer är ett effektivt sätt att förebygga och lösa konflikter bör det fredsbyggande perspektivet på handel stärkas i förhållande till WTO:s verksamhet. Miljöskydd och kampen mot klimatförändringar bör upprättas som kärnvärden i organisationen, och WTO:s regler bör inkorporera IPCC:s direktiv inom ramarna för COP. WTO bör arbeta för en säkrad tillämpning av mänskliga rättigheter, höga sociala standarder och höga arbetsstandarder inom produktion av varor och tjänster som det handlas med globalt. WTO:s tvistlösningsorgan bör genomgå en reform för att kunna ta hänsyn till lagar som omfattar och rör konsumenter, miljö och hälsa. Organet måste även bli mer ansvarstagande och transparent, och rätten att överklaga tvistemål mellan handelspartners bör införas. Den ekonomiska och sociala utvecklingen i

utvecklingslängder bör vara en av WTO:s främsta angelägenheter, och därför bör "most-favoured-nation"-reglerna reformeras på så sätt att riktade stödinsatser för utveckling kan tillåtas.

Beroende på var ett land befinner sig i sin sociala och ekonomiska utveckling bör det i större utsträckning vara möjligt att tillämpa verktyg såsom avgifter, bidrag och kvoter mer flexibelt. Jordbrukssubventioner bör endast tillåtas i de fall där dessa anses nödvändiga för att säkerställa den egna befolkningens livsmedelsförsörjning. Jordbrukssubventioner och -tariffer som skadar småföretag och småbönder, som t ex i EU:s "Common Agricultural Policy", måste avskaffas.

Reformera de globala handelsavtalen

När frihandelsavtal förhandlas fram måste detta ske på ett transparent sätt och offentligt, för att samhället ska kunna skörda fördelarna som frihandelsavtal för med sig.

Regeringsrepresentanter och frivilligorganisationer bör vara huvudaktörer i förhandlingarna - företag bör endast vara med på ett hörn. "Standstill-klausuler" som hindrar regeringar från att självmant besluta om förstatligande av grundläggande samhällstjänster bör avskaffas.

Låt Sverige bli en progressiv röst i internationell handelspolitik

Sveriges roll i arbetet med att reformera den globala handeln får inte begränsas till att handla om hållbar handelspolitik på nationell nivå. Sverige är en liten, men välmående, ekonomi som är mycket öppen för handel - något som vi gröna värderar högt. Sveriges relevans som internationell aktör är långt ifrån obefintlig. Sveriges regering och andra statliga institutioner och organisationer bör arbeta för en reform av WTO. Utöver detta bör Sverige sätta nationella standarder för importerade varor som säkerställer höga standarder vad gäller hållbarhet och sociala rättigheter i produktionen av dessa. För att säkerställa att dessa standarder efterlevs, och att produktion av importerade varor sker i enlighet med mänskliga rättigheter, bör oberoende part vara ansvarig för granskning.

Sverige bör främja varuexport med stor försiktighet i de fall där sådan export riskerar kollidera med svenska och europeiska biståndsinsatser.

Minska den globala handelns utsläpp

Den globala handelns omfattning har ökat signifikant under det senaste kvartsseket, vilket har lett till ökade utsläpp av växthusgaser inom transportsektorn.

Koldioxidutsläpp måste reduceras drastiskt, och varuproduktion måste i större utsträckning ske på regional och lokal nivå för att större mån undvika långa transportsträckor. För att på kort sikt minska flygvarutransporter bör höga skatter införas på sådana transporter. På lång sikt bör staten investera i forskning kring ny teknologi som kan reducera koldioxidutsläpp från flyg, lastfartyg, tåg och långtradare.

För att uppnå klimaträttvisa bör länder som historisk haft stora utsläpp ta ansvar för sina del och investera i gröna teknologier för att betala för de enorma mängder utsläpp som de har orsakat sen industrialiseringens början. Grön teknologi bör ställas till förfogande och delas med andra länder som vill delta i kampen mot klimatförändringarna. Endast tillsammans kan vi förändra på riktigt.

Camilla Hansén (MP)